

آموزش عالی در عصر رایانه

مبانی برنامه‌ریزی و طراحی آموزش‌های الکترونیکی

دکتر محمد رضا نیستانی

عضو هیأت علمی دانشگاه اصفهان

محمد حسین یعقوب کیش

اصفهان - ۱۳۹۰

سرسامه	نیستانی، محمدرضا، ۱۳۵۰ -
عنوان و نام پدیدآور	آموزش عالی در عصر رایانه : مبانی برنامه‌ریزی و طراحی آموزش الکترونیکی / محمدرضا نیستانی، محمدحسین یعقوب‌کیش
وضعیت ویراست	: [ویراست دوم]
مشخصات نشر	: اصفهان: آموخته، ۱۳۹۰
مشخصات ظاهری	: ۳۶۸ ص
شابک	: ۹۷۸-۶۰۰-۶۴۶۵-۰۰۰-۵
یادداشت	: چاپ قبلی: نوآوران سینا: ۱۳۸۸ (۴۴۷ص)
موضوع	: واقعیت مجازی در آموزش و پرورش
موضوع	: اینترنت و آموزش عالی
موضوع	: آموزش از راه دور - آموزش به کمک کامپیوتر
موضوع	: آموزش عالی - آموزش به کمک کامپیوتر
شناسه افزوده	: یعقوب‌کیش، محمدحسین، ۱۳۵۷
رده‌بندی کنگره	: LB1۰۲۸/۵۷/ن۹۱۸ ۳۹
رده‌بندی دیویی	: ۳۷۱/۳۶
شماره کتابشناسی ملی	: ۲۵۱-۶۴۱

نشر آموخته

اصفهان - خیابان مشایق دوم - بازار مهرآباد - کوی ۱۹ - شماره ۴۶
تلفن: ۰۳۱۱-۲۶۱۲۳۵۲ - مهرآباد ۰۹۱۲۴۰۱۰۴۰ - صندوق پستی: ۸۱۵۸۹۳۸۱۳۱

آموزش عالی در عصر رایانه

مبانی برنامه‌ریزی و طراحی آموزش‌های الکترونیک

دکتر محمدرضا نیستانی - محمد حسن - مقوب کیش

آماده‌سازی: نقش مانا

مدیر تولید: حشمت‌الله انتخابی

ویراستار: مریم همت

حروف‌نگار: آرزو کیوان

صفحه‌آرا: مرضیه کوچک‌زاد

ناظر فنی چاپ: فرهاد فروزنده

طراح جلد: علیرضا محمدی

• لیتوگرافی: طلوع • چاپ: پرستو • صحافی: سپاهان

• چاپ اول: ۱۳۹۰ • تعداد: ۱۰۰۰ • قیمت: ۷۵۰۰ تومان

© حق چاپ: ۱۳۹۰، انتشارات آموخته

فهرست مطالب

۱۱	پیشگفتار.....
	بخش اول: فناوری‌های اطلاعاتی و ارتباطی در آموزش عالی
۱۳	فصل اول: گرایش به فناوری‌های اطلاعاتی و ارتباطی در آموزش عالی.....
۲۱	فصل دوم: معنا و مفهوم آموزش از راه دور.....
۲۷	فصل سوم: تاریخچه آموزش از راه دور.....
۲۹	نسل اول آموزش از راه دور.....
۳۱	نسل دوم آموزش از راه دور.....
۳۷	نسل سوم آموزش از راه دور.....
۳۸	نسل چهارم آموزش از راه دور.....
۴۵	فصل چهارم: آموزش برخط.....
۴۷	نقش اینترنت در آموزش برخط.....
۵۱	مزایای آموزش برخط.....
۵۹	فصل پنجم: رویکردهای تکمیلی.....
۶۲	معنا و مفهوم آموزش ترکیبی.....
۶۹	مزایای آموزش ترکیبی.....
۷۵	مسائل آموزش ترکیبی.....

بخش دوم: نظریه‌های آموزش و یادگیری در محیط برخط

۸۱	فصل ششم: نظریه‌های آموزش و یادگیری
۸۵	نظریه رفتارگرایی
۸۷	نظریه شناختی
۹۱	رویکرد سازنده‌گرایی
۹۹	فصل هفتم: آموزش در محیط برخط
۱۰۳	رویکرد سازنده‌گرایی در آموزش برخط
۱۰۹	راهبردهای یادگیری سازنده‌گرا
۱۱۷	راهبردهای شناختی در آموزش برخط
۱۲۵	فصل هشتم: تفکر انتقادی در آموزش برخط
۱۲۸	آموزش بر مبنای تفکر انتقادی

بخش سوم: تعامل در آموزش برخط

۱۳۵	فصل نهم: ضرورت تعامل در آموزش برخط
۱۴۱	فصل دهم: سطوح و انواع تعامل
۱۴۲	تعامل مربی - دانشجو
۱۴۴	تعامل یادگیرنده - یادگیرنده
۱۴۶	تعامل یادگیرنده - محتوا
۱۴۷	تعامل یادگیرنده - فناوری
۱۴۷	تعامل محتوا - محتوا
۱۴۸	تعامل مربی - مربی
۱۴۸	تعامل مربی - محتوا
۱۴۹	فصل یازدهم: نظریه فاصله تعاملی مور
۱۵۴	فوریت آموزش

۱۵۵	حضور اجتماعی.....
۱۵۷	گفت‌وگو و تقویت حضور اجتماعی.....
۱۵۹	حضور اجتماعی در گروه کلاس.....
۱۶۳	فصل دوازدهم: نظریه فعالیت در آموزش برخط.....
۱۶۸	تأثیر نظریه فعالیت در آموزش برخط.....

بخش چهارم: یادگیری خودهدایتگر در آموزش برخط

۱۷۳	فصل سیزدهم: یادگیری خودهدایتگر.....
۱۷۷	نظام فردی.....
۱۷۷	فراساخت.....
۱۷۹	خودکارآمدی.....
۱۸۲	هدف‌گرایی.....
۱۸۴	داشتن انگیزه.....
۱۸۵	نقش باورهای معرفت‌شناختی.....

بخش پنجم: اعضای هیات علمی در محیط برخط

۱۹۱	فصل چهاردهم: نگرش‌ها و قابلیت‌های مورد نیاز.....
۱۹۱	نگرش استادان در آموزش برخط.....
۱۹۳	قابلیت‌های استادان در آموزش برخط.....

بخش ششم: برنامه‌ریزی و طراحی آموزش برخط

۲۱۱	فصل پانزدهم: برنامه‌ریزی آموزش برخط.....
۲۱۹	فصل شانزدهم: برنامه‌ریزی راهبردی.....
۲۳۳	فصل هفدهم: برنامه‌ریزی عملیاتی.....

۲۴۱	 فصل مجدهم: طراحی دوره‌های آموزش برخط
۲۵۱	 فصل نوزدهم: نظریه‌های یادگیری و الگوهای طراحی آموزشی
۲۵۷	 فصل بیستم: اصول و معیارهای اساسی در طراحی آموزشی
۲۷۱	 فصل بیست و یکم: تهیه مواد آموزشی در یادگیری الکترونیکی
۲۷۱	 معیارهای تولید چند رسانه‌ای
۲۷۶	 تهیه و تدوین کتب الکترونیکی
۲۸۳	 فصل بیست و دوم: اجرای برنامه آموزشی
۳۰۳	 فصل بیست و سوم: ارزیابی و بهبود کیفیت
۳۰۵	 ارزیابی در محیط برخط
۳۲۷	 فصل بیست و چهارم: آینده آموزش‌های مجازی
۳۳۳	 منابع
۳۵۳	 واژه‌نامه
۳۵۵	 پیوست

پیشگفتار

در بیشتر نظام‌های دانشگاهی، آموزش با استفاده از اینترنت جایگزین سایر روش‌های آموزش از راه دور همچون تلویزیون، نوار کاست و دورنگار شده است. پیش‌بینی می‌شود که در زمانی نه چندان دور، حدود نیمی از برنامه‌های دانشگاهها و سایر مراکز آموزش عالی به صورت برخط و با استفاده از اینترنت ارائه شوند. برای مثال در آمریکا حدود ۸۰ درصد از مؤسسه‌های آموزش عالی، این نظام‌ها را به دانشجویان خود ارائه می‌دهند و حدود ۲۵ درصد دروس دانشگاهی از ابزارهای موجود در نظام مدیریت یادگیری بهره می‌برند. نتایج پژوهشی جدید در این زمینه گویای این است که حدود ۹۰ درصد از دانشجویان در آمریکا سابقه استفاده از نظام‌های مدیریت یادگیری را دارند.

با توجه به نقش بی‌بدیل فناوری‌های نوین اطلاعاتی و ارتباطی در سطح دانشگاهها، کتاب *آموزش عالی در عصر رایانه: مبانی برنامه‌ریزی و طراحی آموزش‌های الکترونیکی* به بررسی و تحلیل نقش رایانه در مراکز آموزش عالی می‌پردازد. این مجموعه دربرگیرنده شش بخش است:

بخش نخست، به بررسی نقش فناوری اطلاعات و ارتباطات در آموزش عالی، معنا، مفهوم و تاریخچه آموزش از راه دور، آموزش برخط و مزایا و ویژگی‌های آن، آموزش ترکیبی و معنا و مفهوم آن می‌پردازد.

بخش دوم، این اثر به تبیین و تفهیم نظریه‌های آموزش و یادگیری در محیط برخط می‌پردازد. بررسی نظریه‌های رفتارگرایی، شناخت‌گرایی و سازنده‌گرایی از جمله فصول این بخش است.

بخش سوم، به تحلیل و تبیین تعامل در آموزش برخط، سطوح و انواع تعامل، نظریه تعاملی مور و نظریه فعالیت اختصاص دارد.

بخش چهارم، نیز به طور مفصل به مبحث یادگیری خود-هدایتگر در محیط‌های الکترونیکی می‌پردازد.

بخش پنجم، به بررسی نقش اعضای هیأت علمی در مراکز آموزش الکترونیکی اختصاص دارد. تبیین مهارت‌ها و قابلیت‌های آموزشی، ارتباطی، فنی و دانشگاهی از جمله مباحث این بخش است.

بخش ششم، این اثر اختصاص به برنامه‌ریزی و طراحی آموزش‌های الکترونیکی دارد. نحوه برنامه‌ریزی راهبردی، عملیاتی، اصول و مبانی طراحی برنامه‌های آموزشی، تهیه و تولید مواد آموزشی، اجزای ارزیابی فعالیت‌های آموزشی و مسائل و مشکلات آموزش در محیط‌های مجازی از مباحث عمده این بخش است.

کتاب حاضر منبع مناسبی برای دانشجویان علوم تربیتی به صورت عام و دانشجویان تکنولوژی آموزشی به طور خاص در دوره‌های کارشناسی و تحصیلات تکمیلی محسوب می‌شود. دانشجویان و استادان محترم از این کتاب می‌توانند به عنوان یک منبع در دروس تکنولوژی آموزشی پیشرفته، طراحی نظام‌های آموزشی، نظریه‌های آموزش در محیط مجازی و برنامه‌ریزی در آموزش از راه دور بهره ببرند. همچنین دست‌اندرکاران و کارشناسان آموزش‌های الکترونیکی و مدیران مراکز آموزش از راه دور این کتاب را منبعی مناسب برای نهادینه کردن فناوری‌های جدید آموزشی و برنامه‌ریزی و طراحی دوره‌های آموزشی خواهند یافت.

بی‌گمان این نوشتار بدون نقص نخواهد بود، امید است که خوانندگان فهیم و نکته‌سنج، نویسندگان این مجموعه را از کاستی‌های آن آگاه سازند.^۱